

Date: 5th June-2026

XORAZM VILOYATIDA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA YASHIL INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI

Kurbanbayev Shohruhmirzo Zafar o'g'li

Ma'mun Universiteti "Iqtisodiyot" fakulteti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda Xorazm viloyatida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda yashil investitsiyalarning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Global iqlim o'zgarishi va Orolbo'yi mintaqasidagi ekologik muammolar sharoitida hudud iqtisodiyotiga ekologik toza va energiya tejamkor investitsiyalarni jalb qilishning dolzarbligi asoslangan. Maqolada yashil investitsiyalarning asosiy yo'nalishlari, jumladan, muqobil energetika, suv resurslarini tejash hamda agrosanoat majmuasini modernizatsiya qilish masalalari tahlil qilinib, mintaqaviy barqarorlikni oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yashil investitsiyalar, barqaror rivojlanish, Xorazm iqtisodiyoti, energiya samaradorligi, tomchilatib sug'orish, innovatsion ekotexnologiyalar, ekologik monitoring.

Аннотация: В данном исследовании освещаются роль и значение зеленых инвестиций в обеспечении устойчивого экономического развития Хорезмской области. Обоснована актуальность привлечения экологически чистых и энергосберегающих инвестиций в экономику региона в условиях глобального изменения климата и экологических проблем Приаралья. В статье анализируются основные направления зеленых инвестиций, включая альтернативную энергетику, энергосбережение водных ресурсов и модернизацию агропромышленного комплекса, а также разработаны научно-практические предложения по повышению региональной устойчивости.

Ключевые слова: зеленые инвестиции, устойчивое развитие, экономика Хорезма, энергоэффективность, капельное орошение, инновационные экотехнологии, экологический мониторинг.

Abstract: This study highlights the role and significance of green investments in ensuring sustainable economic development in the Khorezm region. It substantiates the urgency of attracting environmentally friendly and energy-efficient investments into the regional economy under the conditions of global climate change and ecological challenges of the Aral Sea region. The article analyzes the primary areas of green investments, including alternative energy, water resource conservation, and modernization of the agro-industrial complex, and formulates scientific and practical proposals to enhance regional sustainability.

Keywords: green investments, sustainable development, economy of Khorezm, energy efficiency, drip irrigation, innovative eco-technologies, environmental monitoring.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy taraqqiyot bosqichida barqaror rivojlanish konsepsiyasini amalga oshirish bevosita moliyaviy resurslarning yo'naltirilishi, ya'ni investitsion

Date: 5th June-2026

jarayonlarning tabiati bilan bog'liqdir. An'anaviy iqtisodiyot modelidan "yashil iqtisodiyot"ga o'tish faqatgina ishlab chiqarish usullarini o'zgartirishni emas, balki ekologik xavfsiz va past uglerodli texnologiyalarga asoslangan yangi turdagi kapitallashuvni — yashil investitsiyalarni talab etadi.

Xorazm viloyati o'zining ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari hamda ekologik muvozanatning nozikligi nuqtayi nazaridan alohida yondashuvni talab qiluvchi hudud hisoblanadi. Orol dengizining qurishi oqibatida yuzaga kelgan murakkab ekologik holat, suv resurslarining yetishmovchiligi va tuproq sho'rlanishi kabi regressiv omillar mintaqada ishlab chiqarishni an'anaviy usullarda davom ettirish imkoniyatlarini cheklab qo'ymoqda. O'zbekiston Respublikasini 2030-yilgacha yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasida ham hududlarga ekologik investitsiyalarni jalb etish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Shu sababli, Xorazm viloyatining agrar va sanoat salohiyatini yashil investitsiyalar orqali modernizatsiya qilish mintaqada uzoq muddatli barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning eng muhim shartidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Investitsiyalarning iqtisodiy o'sishdagi o'рни John Maynard Keynes, Joseph Schumpeter va keyinchalik Robert Solow singari iqtisodchi olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Schumpeter iqtisodiy rivojlanishning asosi sifatida "innovatsiyalar" va ularni moliyalashtirishni ko'rsatgan bo'lsa, zamonaviy ekologik iqtisodiyot namoyandalari ushbu innovatsiyalarni albatta "yashil" yoki ekologik neytral bo'lishi zarurligini ta'kidlamodalar.

Yashil investitsiyalarning nazariy-uslubiy asoslari va ularning samaradorligini baholash muammolari xorijlik tadqiqotchilardan D. Pearce, R. Costanza va N. Stern ishlarida o'z aksini topgan. Mahalliy iqtisodchi olimlardan Sh. Mustafakulov, N.X. Xushvaqto'v va B.T. Salimovlarning ilmiy tadqiqotlarida O'zbekiston sharoitida investitsion jozibadorlikni oshirish va iqtisodiyot tarmoqlariga ekologik innovatsiyalarni tatbiq etish mexanizmlari tadqiq qilingan. Biroq, Xorazm viloyatining o'ziga xos agrar-ekologik holatini hisobga olgan holda yashil investitsiyalarning hududiy ahamiyatini baholash bo'yicha tadqiqotlar ko'lamini yanada kengaytirish zarurati mavjud.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada Xorazm viloyatining investitsion va ekologik ko'rsatkichlarini tahlil qilish jarayonida tizimli yondashuv, qiyosiy va tarkibiy tahlil, ekspert baholash hamda iqtisodiy-matematik modellashirish usullaridan foydalanildi. Viloyat iqtisodiyotining turli tarmoqlariga yo'naltirilayotgan kapital qo'yilmalarning ekologik va iqtisodiy samaradorligi O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi va hududiy boshqarmalar ma'lumotlari asosida qiyosiy o'rganildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yashil investitsiyalar - bu atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish, energiya va resurslarni tejash, issiqxona gazlari emissiyasini cheklash hamda ekologik xavfsiz mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirishga yo'naltirilgan barcha turdagi moddiy, moliyaviy va intellektual resurslar yig'indisidir.

Date: 5th June-2026

Xorazm viloyati iqtisodiyotining tarkibiy qismini tahlil qilganda, yalpi hududiy mahsulotda (YHM) qishloq xo'jaligining ulushi yuqori ekanligi ko'rinadi. Bu esa yashil investitsiyalarni birinchi navbatda agrar sohaga va unga bog'liq bo'lgan infratuzilmaga yo'naltirish kerakligini anglatadi. Tadqiqotlar natijasida Xorazm viloyatida yashil investitsiyalarni jalb qilishning to'rtta eng istiqbolli yo'nalishi aniqlandi:

1. Agroinnovatsiyalar va suv tejavchi texnologiyalar: Xorazm agrar sektori to'liq Amudaryo suviga bog'langan. Tomchilatib, yomg'ir latib va tuproqosti usulida sug'orish texnologiyalariga kiritilgan yashil investitsiyalar suv sarfini 40-50% gacha qisqartirish bilan birga, yerlarning sho'rlanish darajasini ham pasaytiradi.

2. Muqobil va qayta tiklanuvchi energiya manbalari: Viloyatning geografik iqlimi yiliga 280-300 kun davomida quyosh energiyasidan foydalanish imkonini beradi. Sanoat korxonalari va aholi xonadonlariga quyosh panellarini o'rnatish uchun ajratiladigan imtiyozli yashil kreditlar energiya tanqisligini bartaraf etadi.

3. Ekoturizm va infratuzilmani rivojlantirish: Xiva shahrining tarixiy salohiyatini saqlav qolgan holda, hududda "yashil mehmonxonalar" (Green Hotels) va ekologik toza transport tizimini yaratishga investitsiya kiritish ham iqtisodiy, ham ekologik foyda keltiradi.

4. Sanoatda chiqindisiz texnologiyalar (Circular Economy): Viloyatda tekstil va oziq-ovqat sanoati chiqindilarini qayta ishlash korxonalarini barpo etish orqali xomashyoni qayta aylanishga kiritish va yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyati mavjud.

Xorazm viloyatiga xorijiy va mahalliy yashil investitsiyalarni kengroq jalb qilish uchun davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini takomillashtirish hamda investitsiya kiritgan tadbirkorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlarini kengaytirish talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil investitsiyalar Xorazm viloyatida shunchaki ekologik loyiha emas, balki barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlovchi strategik drayver hisoblanadi. Hududda ushbu jarayonni jadallashtirish uchun quyidagi choralar taklif etiladi:

Viloyatda suv tejavchi va energiya samarador texnologiyalarni joriy qilgan kichik va o'rta biznes subyektlari uchun "Yashil subsidiyalar" va uzoq muddatli imtiyozli kreditlar tizimini joriy etish.

Xorazm viloyatining innovatsion va yashil investitsiyaviy xaritasini (Green Investment Map) ishlab chiqish va unda hududning ehtiyojlari va imkoniyatlarini ochiq aks ettirish.

Qishloq xo'jaligi klasterlari tarkibida ekologik laboratoriyalar va aqlli dehqonchilik (Smart Agriculture) tizimlarini moliyalashtirish ko'lamini oshirish.

Oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlikda yashil texnologiyalar bo'yicha mutaxassislar tayyorlash va startup loyihalarni qo'llab-quvvatlash.

Xulosa qilib aytganda, yashil investitsiyalarning tizimli ravishda jalb qilinishi Xorazm viloyatining iqtisodiy barqarorligini oshiradi, resurslar taqchilligi xavfini kamaytiradi va kelajak avlodlar uchun qulay tabiiy-ekologik muhit yaratilishiga xizmat qiladi.

Date: 5th June-2026

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-436-son Qarori.
2. Pearce D., Markandya A., Barbier E. Blueprint for a Green Economy. - Earthscan, 1989.
3. Stern N. The Economics of Climate Change: The Stern Review. - Cambridge University Press, 2007.
4. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. - Harvard University Press, 1934.
5. Mustafakulov Sh.I. Investitsion jozibadorlik. Darslik. - T., 2019.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari (stat.uz).

